

Kurentova modrost.

† Ivan Cankar.

Iz svoje pretesne samote, ki je tiščala name kakor težki strop ječe, sem se napotil v mraku v gozd. Moje žalostne misli so šle verno z menoj in iz gozda so mi prišle druge naproti. Pozno jeseni je bilo, že pod zimo, vlažni zrak je dišal po snegu. Od golih kostanjev in bukev so padale debele kaplje na očrnelo listje in polomljeno praproč, smreke so stale visoke in neme, podobne cipresam ob grobovih. Mokra, mrzla megla je zastirala nebo, pogrezala se nižje, gosta, zatohla in tiha, ovijala se s spolzkimi rokami debel in vej, segala človeku v dušo, prepregla jo in prežela z vlago in mrakom. V to tišino in praznoto ni bilo tolažbe od nikoder, ni bilo klica iz življenja, še vzdihla ne iz bridkosti — tudi ta bi bil tolažba. Nad zahodnimi hribi se je zamolklo svetila rdeča proga, poslednji, že nejasni, komaj še razumljivi spomin na nekaj, kar je bilo zdavnaj, daleč v drugem svetu, in ne bo nikjer in nikoli več. Vse misli, ki se plazijo v srce z meglami in mrakovi, govore naglas, da prihodnosti ni, da je globoko tam za gorami zadnje, zadnje solnce in da ostane tišina in praznota na vekomaj, meglena, mrzla praznota brez duše in življenja. Kaj ni Vrhnika pod tisto umirajočo zlato progo? Kaj ni v žarkih te motne zarje raztopljenja moja mladost? Kaj me ne pozdravljajo od tam, se ne poslav-

ljajo smehljaje mili obrazi, ki sem jih nekdanj ljubil? Kaj ne diha in ne šepetne iz teh pozdravov kakor trdno zaupanje v življenje in večnost, vera vaše, plameneča ljubezen do vsega, kar je? Vse to je pač bilo — in srce v svoji malodušnosti celo dvomi, če je bilo kdaj zares. Pa še ta spomin, ki je komaj spomin, morda le sanj odsvit, ugaša tiho za gorami. In tišina in praznota na vekomaj.

Zadnji tenki svetli trak nad polhovgraškimi hribi so popile meglé, umrla je zarja. Neutolažen, s povešeno glavo in težkim korakom sem se povrnil iz samote v samoto. Toliko da sem razločil sklizko ilovnatu pot pred seboj in kraj nje črna debla dreves, ki so se mi zdela tako blizu, da so se ogromna in sovražna valila prédme — strahotne, še ne do konca obtesane in vtelešene podoobe iz prihodnosti. Megla se je bila zgostila tako močno, da je pršilo iz nje kakor droben, mrzel dež, ki je skozi kožo in mesó škropil v srce samo in ga prepajal z zoprno, močvirnato lužnico. Tenki, temni vrhovi smrek so tam nekje daleč visoko štrleli v sivkasto nebo, spodaj je molčala noč, gluha, nepremična, brez oči in brez ust. Hladna in mokra mi je hušnila senca tik mimo lic — ali je bil val meglé, ki je pljusnil iz morja, ali je sova neslišno zaplahutala s perotjo, ali pa je bila moja

splašena misel, ki se je vrnila za dolgo ponočno vasovanje? — Zazdelo se mi je, da stopa vštric mene s tihim, širokim, ploščatim korakom sila visoka senca, brez obraza, brez kosti, brez pravih oblik, pa vendar skoraj telesna in podobna na zidu omahujoči, od mesečine spačeni in razvlečeni senci človeka; in tudi se mi je zdelo, da jo poznam že dolgo, da sva že mnogokdaj tako hodila ramo ob ramo; v loku se je časih nagnila nizko k tlom, prav do mojih prs in rok — srce, ali ne slutiš tam lica, ki si ga videlo že tisočkrat?

Okno se je zasvetilo iz noči, dremavo, neprijazno, kakor pogleda popotnika tuja hiša kraj poti... Tebi, ki nosiš samoto seboj, je tuja hiša ves prostrani svet; ni ti ga okna, ki bi te veselo pozdravilo!

»Stopival« sem rekel. Nič se nisem začudil svoji besedi; senca se je z mokrimi prsti oklenila mojih in bila je človek.

V moji izbi, od luči moje svetilke obzarjen, je stal starec, mencial je z rokama, gledal dobrodušno name ter mi pomežikaval smehljaje; na njegovem razritem in razglodanem obrazu je bilo napisanih toliko gub, kolikor let; mislim, da jih je bilo veliko čez tisoč; in v vsaki teh gub je ležala, kakor počiva truplo v rakvi, zaužitega trpljenja vrhana mera. Oči niso razodevale nikakšnega trpljenja; izpod košatih, osivelih obrvi so gledale bistro, veselo in brezskrbno, tudi nekoliko hudomušno, kakor oči dvajsetletnega fanta... še ne: kakor oči šestnajstletnega dekletca. Oblečen je bil, kakor je pač oblečen popotnik, ki vé, da ima še dolgo cesto pred seboj, da je noč blizu, krov daleč. Kuhal sem čaj, točil žganje, govoril sem; ali ogenj mi je neprestano ugašal, žganje se mi je razlivalo po prtu, jezik se mi je zatikal in solze so mi silile v oči. — Spomnil sem se na mater, ki mi je nekoč objokana kuhala zajtrk, ko sem se bil neprespan povrnil z nemarne ponočne poti. — Starec je srebral vreli čaj, dolival mu je žganja in se je molče smehljajal; malokdaj sem se ozrl nanj, ali

čutil sem na licih njegov smehljaj in bil sem še bolj žalosten.

»Kako le moreš, kako ti srce dá, oj Kurent! Kaj te ni prav nič izučilo tisočletno hlapčevanje sebi in vsem? Koliko si trpel, moj Bog, kdo toliko! Točili so ti ognja in strupa, ti pa si pil kakor zlahtno vino in še smehljajal si se, ko ti je gorel drob! Gore se odpirajo in rušijo grmèč, morja se razlivajo čez bregove, svetovi se podirajo... in ti, ti ubogo zrno v pesku, ti prašek v prahu, ti nič, ti se smehljaš! Kam misli? Kam gre tvoja žalost, tvoj strah, tvoje upanje, kam tvoja volja? Nikamor! Brez misli je tvoj smehljaj, veter v zraku, senca, ki pod oblakom beži preko polja in ne vé čemu, ne kam. V lahkomiselni uri, na svatbi si bil spočet; in lahkomiselnost je tvoj edini delež! Da bi zdajle ta hip stopila prédte sama smrt v vsi svoji grozoti, bi se ji prav tako nasmehnil ter bi jo kvečjemu prosil, da ti privošči ta zadnji čaj!«

Veselo me je pogledal starec.

»Tako bi storil, zares! — Kaj ne veš, ti sin moj, poln bridkosti in strahu, kaj tega ne veš, da je ta delež, ki ga zaničuješ, moje in tvoje največje bogastvo? Lahkomiselnost je — večnost! Ne zmeni se ne za preteklost, ne za prihodnost, za sedanost najmanj. Zato ne pozna strahu, ne potrebuje upanja, prenaša težave in bridkosti, ki jih dan po svoji pameti rodi, z veselo vdanim srcem. Čuvaj ta zaklad, sin moj, ki ti ga je Bog dodelil v svoji milosti, čuvaj ga zvesto in... naliž mi še malo čaja!«

Pogledal sem od strani, če je morda kaj hudobne porogljivosti v njegovem smehljaju, ali če je morda celo utajena bridkost; nič takega ni bilo; vesele in nedolžne so bile oči, jasne do dna. Kakor sem se nagnil, da bi točil, se je v belem svitu svetilke moje čelo doteknilo njegovega; roka mi je omahnila in prevrnil sem skodelico. To je bil obraz mojega očeta, moj in tvoj.

Ko sem vzdignil glavo, sem bil v tihí izbi sam; čaj je curljal v dolgem curku s prta na stol, s stola na tla. —

Jasnina.

Nebo je sinje kot oči,
srce je polno melodij.

Od zemlje sije žarka luč,
cel svet je sinja bela luč.

Živó se sveti tvoj obraz:
in luč si ti in luč sem jaz.

Ne vetra ni, ne glasa ni —
le žar srca, lesket oči...

France Bevk.